

TÜRKİYE-BAE İLİŞKİLERİNDE YOL AYRIMI

Soner Doğan

İNSAMER

İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

Referans için: Doğan, Soner. "Türkiye-BAE İlişkilerinde Yol Ayrımı", İNSAMER, 10.08.2020.

Analiz

Türkiye ile Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) arasında diğer Körfez ülkelerine kıyasla köklü tarihsel ilişkiler bulunmamaktadır. BAE, İngiltere'nin Basra Körfezi'nden çekileceğini açıklamasından sonra, 1971 yılında, bağımsızlığını ilan etmiştir. Türkiye, BAE büyükelçiliğini 1979 yılında açarken, BAE'nin Türkiye büyükelçiliği 1983 yılında açılmıştır. O dönemki Ortadoğu koşulları, özellikle İran-İrak Savaşı ve Körfez bölgesinde ortaya çıkan güvensizlik, BAE için de endişe verici olmuştur. Bu ortamda BAE Devlet Başkanı Emir Şeyh Zayed bin Abdullah el-Nahiyen, dönemin Cumhurbaşkanı Kenan Evren'in daveti üzerine 1984 yılında Türkiye'yi ziyaret etmiştir. BAE'nin bu ziyarette dile getirdiği öncelikli talepler, iki ülke arasındaki askerî ilişkileri geliştirmek ve Türkiye'nin askerî kapasitesinden yararlanmak olarak öne çıkmıştır. Türkiye açısından ise, Körfez bölgesindeki sermayenin ülkeye

çekilmesi ve ikili ticari ilişkilerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu doğrultuda atılan adımlardan biri, iki ülke arasındaki ekonomik ilişkileri geliştirmek için karma ekonomi komisyonunun kurulması olmuştur. 1985 yılında da Kenan Evren BAE'ye iade-i ziyarette bulunmuştur. Bu ziyarette de daha önce ele alınan konular üzerinde durulmuş, Türk askerî yetkiler BAE'nin talep ettiği ekipmanlar konusunda görüşmeler gerçekleştirmiştir. Ziyaret sırasında Kenan Evren'e BAE'nin en büyük nişanı olan "Birlik" nişanı takdim edilmiştir. 2000'li yıllardan itibaren ekonomik anlamda Türkiye-BAE ilişkileri hızlı bir gelişme göstermiştir. Ayrıca BAE, Türk savunma sanayi ürünlerine yoğun ilgi göstererek ordusu için bazı ekipmanları da Türkiye'den almıştır.

2011 yılında, Türkiye ile BAE arasındaki ekonomi ve savunma ilişkilerinin hızla geliştiği bir dönemde, Arap Baharı'nın başlaması ve

İNSAMER
İHH İNSANİ VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR MERKEZİ
IHH HUMANITARIAN AND SOCIAL RESEARCH CENTER
مركز البحوث الإنسانية و الاجتماعية

tarafının farklı cephelerde yer alması, iki ülke arasındaki gerginliği artıran en önemli sebep olmuştur. Türkiye'nin Arap Baharı olaylarında Arap halklarının yanında yer alması ve onları talepleri konusunda desteklemesi, BAE başta olmak üzere Suudi Arabistan ve monarşiyle yönetilen diğer bazı ülkeleri rahatsız etmiştir. Bu kapsamda Mısır, Libya, Yemen, Tunus, Sudan ve Suriye coğrafyası Türkiye ve BAE'nin doğrudan karşı karşıya geldiği yerler olmuştur.

BAE'nin sürecin başından itibaren bu ülkelere yönelik genellikle yıkıcı politikalar izlediği görülmektedir. Esasında, yumuşak ve sert gücünün farkına 2013 yılında Mısır'daki darbeyi desteklemesiyle varan BAE, Müslüman Kardeşler üyesi Muhammed Mursi'nin Mısır'daki Arap Baharı süreci sonunda cumhurbaşkanı seçilmesini kendisi için büyük bir tehlike olarak görmüştür. Bundan dolayı da Mısır'da askerî darbe gerçekleştirilmesi için dönemin Mısır Savunma Bakanı General Abdulfettah es-Sisi'yi destekleyerek Mursi'ye karşı darbe yapmasını sağlamıştır. Bu süreçte BAE ve Suudi Arabistan başta olmak üzere birçok ülke darbeye destek vermiş, özellikle BAE, Mısırlı darbecilere her türlü istihbarat ve finansal yardımı sağlayarak ülkede önemli bir aktör hâline gelmiştir. Buna karşın Türkiye, yapılan bu darbeye karşı çıkararak Sisi'nin meşruluğunu tanımamıştır.

Mısır'da elde ettiği başarıdan sonra Ortadoğu ve kısmen Kuzey Afrika'da etkin ve güçlü bir aktör olarak yer almak istemeyen BAE; Yemen, Sudan, Libya, Somali, Suriye gibi ülkelerde de doğrudan müdahaleci politikalar benimseyerek buralarda Türkiye'nin karşısına çıkmaya başlamıştır. Örneğin Libya'da izlediği politikalarla Hafter'e destek vermesi ve Türkiye'yi doğrudan karşısına alması, BAE için bir güç gösterisine

dönüşmüştür. Libya'da Birleşmiş Milletler'in (BM) tanıdığı Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti'ni Müslüman Kardeşler destekli gören BAE, Hafter'i destekleyerek bölgedeki nüfuzunu güçlendirmeye çalışmaktadır. Bu sebeple de diğer ülkelerde olduğu gibi Libya'da da Trablus merkezli meşru el-Sarrac hükümetine karşı darbeci Hafter'e açıktan destek vermektedir. Libya'nın doğusunu kontrol eden Hafter'e her türlü askerî ve ekonomik yardımı sağlayarak ülkenin bölünmesi ve meşru hükümetin düşmesi için uğraşan BAE, ayrıca Hafter ile imzaladığı anlaşmalarla Libya petrolünü ihraç ederek, bu alandaki kontrolü de ele almak istemektedir. Bütün bunların yanı sıra BAE'nin Libya üzerinden Mısır'ı denkleme sokmak istemesi ve bu ülke üzerinde uyguladığı baskı, Mısır'ı hem Doğu Akdeniz'de hem de Libya'da Türkiye karşıtı pozisyon almaya zorlamaktadır. Oysa ki Mısır, Türkiye'nin Libya ile imzaladığı deniz yetki alanlarını sınırlandırma

anlaşmasıyla Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi ile yapılan anlaşmaya göre daha fazla yarar sağlasa da BAE'nin etkisiyle bu anlaşmaya karşı çıkmaktadır. Doğu Akdeniz'de herhangi bir sınırı olmamasına rağmen Mısır üzerinden Türkiye karşıtı bir cephe oluşturan BAE'nin Türkiye'nin bölgedeki nüfuzunu kırmaya çalıştığı anlaşılmaktadır.

Diğer taraftan BAE, Suriye'de politika değişikliğine giderek Arap Baharı süreciyle birlikte kapattığı elçiliğini 2018 yılında yeniden açmıştır. Suriye üzerinden Türkiye karşıtı politikasını sürdürmek isteyen BAE, Türkiye'nin terör örgütlerini hedef alan operasyonlarına da karşı çıkmış,

Arap Birliği gibi kuruluşlarda Türkiye'yi kınamıştır. Türkiye ile çatışmacı politikalarını Sudan ve Somali'de de sürdürmek isteyen BAE, bu ülkelerde darbelere ve ayrılıkçı güçlere her

BAE ise, Mısır darbesinden sonra Suudi Arabistan ve Mısır'ın yerini almaya yönelik politikalar izleyerek, bölgenin yeni başat gücü olmak istediğini göstermektedir.

türlü finansal ve askerî desteği vermektedir. Somali'de Türkiye'ye karşı el-Şabab örgütüne destek veren BAE'nin Türk girişimcilerine ve Somali'de bulunan Türk askerî üssüne düzenlenen bombalı saldırılarda parmağı olduğu bilinmektedir.

Türkiye ile BAE ilişkilerindeki en önemli yol ayrımı, 2016 yılında FETÖ'nün gerçekleştirmek istediği darbeye BAE'nin finansal ve medya araçları üzerinden destek vermesi olmuştur. Darbe girişimi başarısız olmasına rağmen BAE destekli medya kuruluşları Sky News Arabic ve Al Arabiya, darbenin başarılı olduğu yönünde yayımlar yapmıştır.

Esasında burada sorulması gereken soru şudur: BAE neden Türkiye ile ilişkilerinde gerginlik siyaseti izlemektedir? Bu sorunun cevabı Türkiye-BAE ilişkilerini anlamamızda önemli ipuçları vermektedir. BAE dış politikasında Müslüman Kardeşler ile mücadelenin önemli bir etken olduğu görülmektedir. Müslüman Kardeşler örgütünü terörist organizasyon olarak değerlendiren BAE, diğer Ortadoğu ülkelerinde de böyle bir anlayış olması için yoğun bir şekilde çalışmaktadır. Bu kapsamda Türkiye'deki iktidarı da Müslüman Kardeşler sempatzanı ve destekleyicisi olarak gördüğü anlaşılmaktadır. Bu yüzden de mücadele edebileceği tüm alanlarda Türkiye karşıtı politikalar izlemektedir. Diğer taraftan 2017 yılında Katar'a karşı Suudi Arabistan ile başlattığı diplomatik ilişkileri kesme ve abluka uygulaması da BAE'nin artık bölgesel bir güç olma arzusunun en açık göstergelerinden biridir. Bu süreçte Türkiye'nin Katar'ın yanında yer alması ve uygulanan ambargoya karşı harekete geçmesi, BAE ve yandaşı diğer ülkeleri kızdırmıştır. Öyle ki ilerleyen dönemde BAE, Türkiye'yi İran'dan daha tehlikeli ve mücadele edilmesi gereken bir ülke olarak değerlendirmiştir. BAE Dışişleri Bakanı'nın Türkiye'ye yönelik tarihsel ithamlarda bulunması ve Medine müdafii Fahrettin Paşa'yı hırsızlıkla ve Arap halklarına ihanetle suçlaması, Cumhurbaşkanı Erdoğan'ın da seleflerine benzediğini ifade etmesi, iki ülke arasındaki ilişkilerin geldiği noktayı göstermesi

açısından kritiktir. BAE'nin Türkiye'ye yönelik sert ve çatışmacı politikalar izlemesinin altında -her ne kadar Türkiye'nin Müslüman Kardeşleri desteklediği algısı olsa da- aslında Ortadoğu'daki etkinliğini artırma isteği yatmaktadır. Burada Suudi Arabistan'dan rol çalma politikası da görülmektedir. Ortadoğu siyasi tarihi incelendiğinde bölgede Türkiye, İran, Mısır ve Suudi Arabistan'ın önemli başat güçler oldukları uzmanlar tarafından değerlendirilmektedir. BAE ise, Mısır darbesinden sonra Suudi Arabistan ve Mısır'ın yerini almaya yönelik politikalar izleyerek, bölgenin yeni başat gücü olmak istediğini göstermektedir. Bu doğrultuda Batı'ya karşı Suudi Arabistan'dan daha seküler ve dinler arası diyalogu destekleyen bir imaj çizen BAE, uluslararası ilişkilerde finansal gücünün de yardımıyla Ortadoğu'daki zayıf ülkeler üzerinde önemli bir aktör olmaya çalışmaktadır.

BAE'nin Türkiye karşıtı cephelerde Suudi Arabistan'ı yanında tutması ayrıca önemli bir başka tehlikeye daha işaret etmektedir. Türkiye hâlihazırda Suudi Arabistan'ı doğrudan hedef almaktan uzak dursa da BAE'nin çizgisinde politikalar izlemeye devam etmesi, Türkiye açısından Suudi Arabistan'la ilgili politikasını sürdürülebilir olmaktan uzaklaştırmaktadır. Özellikle Cumhurbaşkanı Erdoğan aleyhine medyada çıkan yazılar, Türk filmlerinin ve dizilerinin yasaklanması, Libya, Doğu Akdeniz, Mısır, Filistin ve Suriye'de Türkiye aleyhine politikalar izlenmesi, Suudi Arabistan'ın BAE ekseninde Türkiye karşıtı hareket ettiğinin en açık göstergeleridir. Ortadoğu'da güçlü bir devlet olarak var olmaya çalışan BAE, bunun için de Türkiye karşıtlığını etkin bir şekilde kullanmaktadır. Bu amaçla Basra ve Aden körfezleri gibi petrol güzergâhları üzerinde de etkin güç olmayı hedeflemektedir. Ayrıca Yemen'de Suudi Arabistan'ın izlediği politikadan farklılaşarak kendi egemenlik etkisini de güçlendirmeye çalışmaktadır. Bu kapsamda Yemen'de kendisine bağlı ayrılıkçı grupları desteklemekte ve Aden Körfezi ile Afrika Boynuzu arasındaki stratejik öneme sahip Sokotra Adası'nı kontrol etmek istemektedir.

Sonuç olarak BAE, yumuşak ve sert gücünün getirdiği nüfuzu kullanarak Ortadoğu coğrafyasında başat güç olmak için her yolu denemektedir. Bunun için de kendisine karşı sürdürülebilir ve doğrudan çatışmadan uzak duracak bir düşman gerekmektedir. Türkiye ile izlediği politikalarda farklı cephelerde yer alan BAE, bu durumu sonuna kadar götürmeye kararlı görünmektedir. Önceki dönemlerde ABD ve Suudi Arabistan'ın çizgisinde ve gölgesinde hareket eden BAE, uluslararası ilişkilerde yön

değiştirerek Çin ve Rusya gibi büyük güçlerle de ikili ilişkilerini geliştirmeye çalışmaktadır. Çin'in Yeni İpek Yolu Projesi'nde önemli bir konuma sahip olan BAE, bu durumdan da faydalanmak istemektedir. Yükselen bir güç olmak isteyen BAE, finansal ve askerî araçlarını kullanarak Ortadoğu coğrafyasını dizayn etmeyi amaçlamaktadır. Bu konudaki başarısı, Suudi Arabistan'ın sürdürülebilir olmayan BAE destekleyici politikalarına ve Türkiye'nin atacağı karşı adımlara bağlıdır.

